అమ్మకాని కథ

– పాలపర్తి వేణుగోపాల్

నేను యూనివర్సిటీలో ఎమ్. ఎస్సి. చదువుతున్నప్పుడు మోహనరావు బి. టెక్. చదువుతుండేవాడు. అతను పద్యాలు వ్రాస్తాడు. నేను ఏదో గిలుకుతాను. ఇవి కాక ఇంకా -మా లో సమాన ధర్మాలు చాలా ఉన్నాయి. మా లాటి విద్యార్థులు ఉత్సాహం చూపే క్రికెట్ కామెంటరీ వినటమన్నా, ఇంగ్లీషు సినిమాలు చూడట [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] గురించి చర్చించు కోవటంతో మొదలైన మా స్నేహం జంటకవులు చేసేదాకా పెరిగింది.

ఎక్కువగా మాట్లాడని అతణ్ణి చూసి గర్వాంధం అని ఎవరన్నా అను కుంటే [illegible], మా మోహన [illegible] అత [illegible] [illegible] [illegible] మాట్లాడటానికి [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] నైతికస్థ [illegible] ఉంటుందని [illegible] భారతీయుడు. [illegible]—అటడికి అంతటి శీలసంపదా ఉంది.

రాధామణి అని మా క్లాస్‌మేటు ఒక అమ్మాయి ఉండేది. ఆ అమ్మాయి ముఖంలో ఒక నిండుదనం ఉంది. [illegible] ఆ అమ్మాయి [illegible] ఎవరికైనా [illegible] [illegible]. ఆ [illegible] గాంభీర్యం చాలా అరుదుగా కనిపిస్తుంది. ఎలా జరిగిందో ఏమో ఆ అమ్మాయికి రాజారావుతో పరిచయం కలిగింది. రాజారావు మా సీనియరు. మంచి గాయకుడు. కొద్ది కాలంలోనే వాళ్ళ పరిచయం వృద్ధిపొంది మా లెక్చరర్ల ఆశీస్సులుకూడా పొందింది. ఏ రోజు శుభలేఖ వస్తుందో అన్నట్లు గడిచింది వేసవి, మా క్లాసువాళ్ళందరికీ. తరవాతి సంవత్సరం రాధామణి యూనివర్సిటీలో చదివింది గానీ, ఆమె ముఖంమీద ఆ కళ మాత్రీ ఎవరి కంటా పడలేదు. ఆమె నిర్లిప్తత సౌమ్యతను

పెంచింది గానీ, కళను తుంచింది. యూనివర్సిటీలో రిజల్ట్సు వచ్చేటప్పుడు తరవాతగానీ రాధారావు అసలు దర్శనం బయటపడలేదు. రాధారాణి మీద ఉన్న గౌరవం ఈ సంఘటనలతో సానుభూతిగా మారింది. ఆమె దురదృష్టానికి తెలిసిన అందరూ నొచ్చుకున్నారు ఒక్క మోహనరావు తప్ప. ఆమె అనాలోచిత ప్రవర్తన ఎట్లా అయినా ఏం? చూడాడే తప్ప ఒక్కనాడూ ఆమె పరిస్థితి ఎన్నడూ జాలి చూపలేదు మోహనరావు. నాకు మటుకు ఎన్నో చిత్రంగా ఉండేది. ఆ మాత్రం ఆర్ద్రత లేని మనిషితో రాధారాణి ఎలా ఇమిడి ఉన్నాడో అనిపించేది.

ఇదంతా ఐదేళ్ళ క్రితం సంగతి. చదువైన తరవాత అతడు బరోడాలో ఇంజనీరుగా దాదాపు స్థిరపడ్డాడు. అక్కడ ఆంధ్ర సంఘం ఏర్పాటు చేసి ఒక తెలుగు పత్రికకూడా నెలకొల్పాడు రెండు మూడు కథలు కూడా నా నుంచి తెప్పించుకున్నాడు ఈమధ్య. ఇక నేనో — కాలేజీ రాజకీయాల్లో అప్పర్థాన్ని ఎంచుకుంటూ, సెలవుల్లో ఇష్టాన్ని పెంచుకుంటూ డెమాన్‌స్ట్రేటర్‌గా తెల్లని దేంతోనే అసంతృప్తితో కాలం గడుపుతున్నాను. ఈమధ్య ఒకరి నొకరం ఉత్తరాల్లో పలకరించుకోవటానికి పరిమితమై పోయింది మా సాంగత్యం.

ఏదో రిసెర్చి అసిస్టెంటు ఉద్యోగం పడితే ఇంటర్వ్యూకి ఢిల్లీ వెళ్ళి వస్తూ బరోడాలో ఆగాను. మోహనరావు, స్టేషనుకు వచ్చాడు. అతడిలో పెద్దగా మార్పేమీ లేదు. నేను మాత్రం కాస్త ఒళ్ళు చేశానట. చాలా ఆప్యాయంగా రిసీవ్ చేసుకున్నాడు.

యూనివర్సిటీ జీవితాన్ని నెమరు వేసుకుంటూ, ఇతర మిత్రుల్ని గురించి వాకబు చేసుకుంటూ ఇల్లు చేరుకున్నాం. నన్ను కుర్చీలో కూర్చోమని అని కుర్చీలో కూర్చుంటూ, "ఒరేయ్, నానా!" అంటూ ఇంట్లోకి కేక పెట్టాడు.

ఏ పసిపిల్లవాడో వస్తాడనుకున్న నాకు నా వెనకనుంచి నెమ్మదిగా వచ్చి మోహనరావు కుర్చీ పక్కన నిలుచున్న స్త్రీ మూర్తి ఆశ్చర్యం కలిగించింది.

"మా కెవ్వరికీ చెప్పా పెట్టకుండానే పెళ్ళి చేసుకున్నావేంరా! మా ఆడ ప్రపంచం . . . ఇటువంటి స్వయం మూర్తి. తెలుసునా? .. నీకు మా ఆవిడ తెలియదు గానీ, మా ఆవిడకు నువ్వు బాగా తెలుసు. నీ కథలకు గొప్ప అభిమాని. అరువు నీ విషయం ఎన్నోసార్లు వింటుంది మా ఇంట్లో. . ." ఏదేదో చెప్పుకుపోతున్నాడు మోహనరావు.

తెలియని ఆడామె నిలుచుని ఉండగా నేను కూర్చోవటం, పైగా మోహనరావు పరిచయం చేయకపోవటం! నాకు ఇబ్బందిగా, సిగ్గుగాకూడా ఉంది. తల వంచుకుని నమస్కారం చేస్తూ కూర్చున్నాను.

"నమస్కారం." అని చిన్నగా పలికింది.

నేను లేచి నిలబడి పెడుతూ ఆమె వైపు చూశాను. వినయంగా చేతులు జోడించి ఉంది. ఆమె అంతా శిల్పం కాదు. అలా అని అనాకారి కాదు. సంసార పక్షంగా ఉంది. గుండ్రని ముఖంలో విశాలంగా, ప్రశాంతంగా, ఆర్ద్రంగా, ఆకర్షకంగా ఉన్న ఆ కళ్ళకు ఒక ప్రత్యేకత ఉంది. ఒక్క సారి చూస్తే మరిచిపోనివ్వని విశిష్టత ఉంది.

నా నమస్కారం అందుకుని ఆమె లోపలికి వెళ్ళిపోయింది. మోహనరావూ వెళ్ళాడు.

ఆ కళ్ళు ఎక్కడో చూసిన కళ్ళు. ఎప్పుడో పరిచితమైన కళ్ళు. నా మనసు గతాన్ని వెదుకుతోంది.

స్నానాలూ, కాఫీలూ ముగించుకుని నెమ్మదిగా ఇద్దరం బజారుకు వచ్చాము.

బరోడాకు ఆరుమైళ్ళ దూరంలో ఉన్న ఆ ప్రాంతం పూర్తిగా పారిశ్రామిక ప్రాంతం. ఫ్యాక్టరీలు ఇంకా నిర్మాణ దశలో ఉన్నాయి. అన్ని ప్రాంతాలనుంచి వచ్చిన వాళ్ళు అక్కడ ఉద్యోగాల్లో ఉన్నారు. అనేక ప్రాంతాల వాళ్ళు ఒక్క చోట చేర్చి ఆ కాలనీ ఒక మినీ ఇండియా లాగుంది.

ఆ తర్వాత ఆంధ్ర సంఘం కార్యాలయానికి తీసుకెళ్ళాడు మోహనరావు. నా రచనల గురించి ముందుగానే చాలా ప్రచారం చేసి ఉన్నాడు. ఓ పది మంది దాకా నా కోసం ఎదురు చూస్తున్నారు. కాఫీలతో, బాతాఖానీతో చాలా సేపు గడిపాము. తెలుగు పత్రిక సంపాదకుడు అక్కడ ఒక చీఫ్ కెమిస్టట. అయినా ఇంతకు ముందు పడ్డ నా కథల గురించి ప్రస్తావిస్తూ, మళ్ళీ ఓ కథ అడుగుతున్నారు. నిండుగా అలా ఆలోచించాను.

నెమ్మదిగా రాత్రి పదింటికి ఇల్లు చేరాము.

ఏం మాటాడుతున్నా, ఏం చేస్తున్నా ఆ కళ్ళు నా మనసులో ఒక మూల ఉండి ఆలోచింపజేస్తున్నాయి.

భోజనాలు అయి నాకు పక్క అమర్చిన తరవాత మోహనరావు నన్ను పడుకోమని చెప్పి, వేసిన కాగితాలు ముందేసుకుని అలానే ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాను.

* * *

ఆ రాత్రి ఆ రోజా పరిగ్గా సూర్యుడు వచ్చే రాక ముందే మునసబు గారి పెంకుటింటి ముందు కోలాహలంగా ఉంది. పాట పాడుతున్న లతో, బుజాన కావిళ్ళతో బండలు కొడుతూ వాళ్ళు అక్కడ కొత్తపల్లి ఆశ్రమం తమకు తెలిసిన విషయమే మరొకరి నోట వినడానికి ముందుకు సాగటం లేదు. అలవాటైన దోవతో అరక కట్టిన ఎద్దులు—పాలేళ్ళు వెనకుండగా—సాగిపోతున్నాయి. మునిగిపోయే ముసలమ్మలు పెదవుల్ని ఉద్ధరించి కళ్ళు భయంగా, బాధగా, మూగగా ఎంత పిండుకుంటున్నాయి. పెద్దవాళ్ళు డొడ్డిగోడల దగ్గర చేరి నోళ్ళు నొక్కుకుంటున్నారు.

ముఖం ఎరుపెక్కిన సూర్యుడు మాత్రం ముంగిట్లోనుంచి తొంగి చూస్తున్నాడు నిర్దయత్వంతో.

అక్కడ అంతమంది చేరినా, గాలి బిగపట్టుకున్న వాతావరణం గంభీరంగా ఉంది.

లవాణ్ణి మోసే హాళ్ళతో అరుగులతో కుంగిపోయి ఉన్నారు మునసబు గారు. ఆయన సుబుటి గీతలు అకాండి పద్యాలుగా ఉన్నాయి. ముందువాకిలి గోడ మీద నేకెప్పుడు తోంగుతున్నది. ఈనాటి వరకూ గడియారం వెళ్ళ చూస్తున్నట్లు ఆయన మొహంలో ఉండాం, నిర్లక్ష్యం వ్యక్తమవుతున్నాయి.

మునసబుగారు ఎదురుగా వీరాస్వామినీ, వెంకటస్వామినీ చూశాను. ప్రజాప్రతినిధి అయిన ఎమ్. ఎల్. ఎ. కి ఆ ఊళ్ళో ప్రతినిధి వీరాస్వామి. ప్రతి ఎన్నికకి ప్రతిక వెంకటస్వామి.

అటునుంచి ఒకరు, ఇటునుంచి ఒకరు వచ్చి మునసబుగారి వాకిట్లోనే కలుసుకున్న వాళ్ళిద్దరూ పరిచితంగా చిరునవ్వు నవ్వుకున్నారు. ఆ ఒక్క చిరునవ్వుకే లెక్కలేనన్ని అర్థాలు. ఆ చిరునవ్వుకు గీతాశ్లోకాల కన్నా పెద్ద వ్యాఖ్యానం వ్రాయవచ్చు, చేతనైన వాడెవడైనా ఉంటే. వాళ్ళ చూపుల్లో మర్యాద తళుక్కుమంటుంది, గంజిలో జారిపోతున్న మెతుకులా. భక్తుల్లో స్పర్థలే తప్ప భగవంతుడొక్కడే అని చాటి చెబుతున్నట్లు వీరాస్వామీ, వెంకటస్వామీ తోడల్లుళ్ళలా, తోడేళ్ళలా కలిసే ఉంటారు. మూడవ వాడెవడన్నా చిక్కుల్లో పడ్డప్పుడు మరీ కలిసిపోతారు.

మునసబుగారు ఎదురు వచ్చి వాళ్ళను విశాలమైన మండువాలో ఒక పక్క

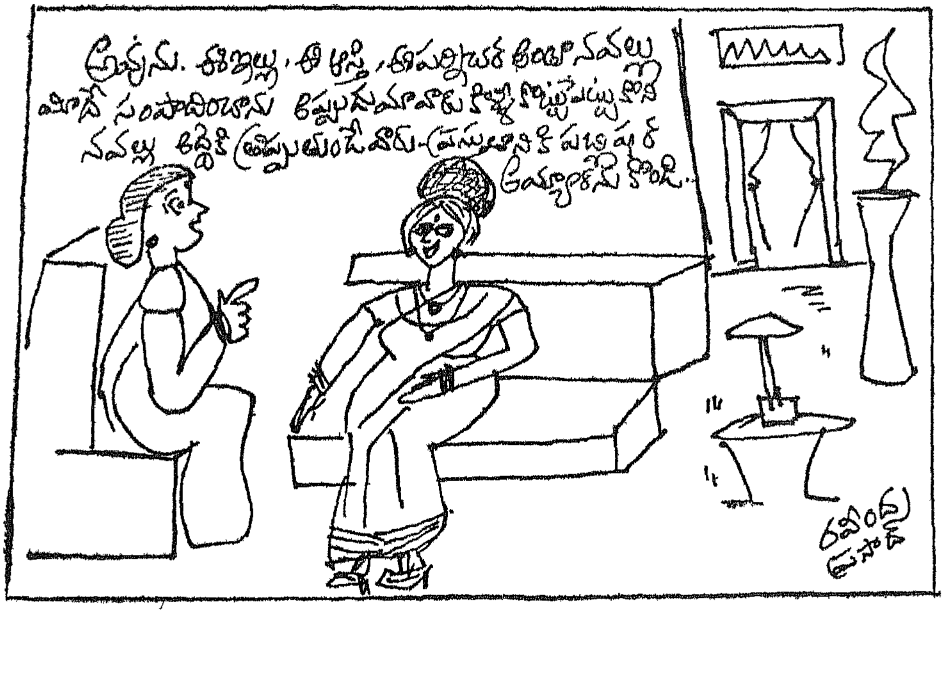

గాదెలు అడ్డుపెట్టి ఏర్పరిచిన గదిలోకి తీసుకువెళ్ళారు. గోడకు చేరబడి తల వంచుకుని నిలుచుని ఉన్న వీరమ్మ అందరికి పాకలేని తీగలా ఒక మంచంమీద పడుకుని పిచ్చి చూపులు చూస్తున్న ఒక అమ్మాయి వాళ్ళు విన్న విషయాలను గ్రహిస్తున్నారు.

వీరమ్మ చేతులు జోడించి భయం భయంగా మరీ మరీ మూలకు ఒదిగి పోతున్నది పెద్ద చేపల గుంపును చూసిన చేపపిల్లలాగా.

ఆ అమ్మాయి వాళ్ళెవ్వరికి తెలియదు గానీ, వీరమ్మ ఇద్దరికీ తెలుసు. తన దగ్గర ఉన్న వాళ్ళ అసహాయత ఆధారంగా ఇతరుల ఉద్రేకాన్ని ఉపయోగించుకుని తృప్తిని అమ్మే వ్యాపారం వీరమ్మది. మర్యాదస్తులను కన్నెత్తి చూడని మంచి తనం, పెద్దమనుషులను బాహాటంగా పలకరించని నీతి ఉన్నాయి వీరమ్మలో, ఆమె వ్యాపారంలో.

"ఏం వీరమ్మా, ఏమిటే రభస?" ఆ అమ్మాయి మీద నుంచి చూపు తిప్పి ప్రశ్నించాడు వీరాస్వామి.

"పొరపాటు జరిగిపోయింది, బాబూ!" వీరమ్మ వణకలేదు. ఆమె గొంతు వణికింది.

"పొరపాటనగానే సరిపోయిందా? ఎంత గలాభా, ఏమిటీ? పోలీసులూ, డాక్టర్లూ—ఇదిఒకట్టాన తెమిలేదేనా?" వెంకటస్వామి చేతనైనంత గంభీరంగా మాట్లాడడానికి ప్రయత్నించాడు.

వీరమ్మ మూగపోలేదు. ఆ సమయానికి మాత్రం సర్దుకుంది.

"ఏదో ఒక తప్పుడు పని చేయటం, పీకల మీదికి వచ్చిన తరవాత మా దగ్గిరికి రావటం!"

"ఇదొకింతట తేలేదేనా? ఆ డాక్టరమ్మ— అదో గొరిపి. మాట విని ఘటం కాదు"

"ఇక ఇన్స్పెక్టరు ఎవరి [illegible] కెప్పటికే కొత్త. తృప్తి పడు."

మాటి[illegible], [illegible] వీరమ్మ[illegible] ఉద్దేశించి [illegible], వీరాస్వామి చే[illegible] [illegible]

"అందుకే ఓటు బాబూ, [illegible] చేతుల్లో పెట్టా!"

"ఏవి మా చేతుల్లో పెట్టినంతలో సరిపోయిందా? ఎందుకా ఉంటే మాట వినే రకం కాదు." వీరాస్వామి వైపు చూస్తూ అన్నాడు వెంకటస్వామి.

"తమరు ఎట్టైనా చెయ్యాలి మరి. మిమ్మల్ని చూసిన తరవాత నాకు కొండంత బలం వచ్చింది" కొంగుముడి విప్పి డబ్బు వెంకటస్వామి చేత పెడుతూ అంది వీరమ్మ.

"ఎంతేమిటి?"

"రెండొందలు." వెంకటస్వామి ప్రశ్నకు సమాధానంగా నసిగింది వీరమ్మ.

"[illegible]కాదు, వీరమ్మా! నీకూ తెలుసు . . ."

వీరాస్వామి ఏ విషయానికి ఉపోద్ఘాతం చెబుతున్నాడో వీరమ్మకు తెలుసు. అందు కనే మాట పూర్తి కాకుండానే రొండి నుంచి మరో వంద తీసి వెంకటస్వామి కిచ్చింది. "[illegible] కోసినా ఇంతకన్నా

వ్యవేయు. పాడు పీకాకారం. [illegible]

[illegible]

[illegible] పోయింది.

[illegible] మర్యాదగా లోపలికి తీసుకువెళ్ళాడు [illegible] పాత బాగ్ తెచ్చి బల్లమీద పెట్టి వెళ్ళాడు నౌకరు.

[illegible] లోపలికి వచ్చి [illegible] కుర్చీలో కూర్చుని [illegible] ఆ అమ్మాయిని [illegible]

ఆ అమ్మాయి మరీ అందగత్తె కాదు. కానీ, [illegible] లోపం ఏదీ లేదు. ఆ [illegible] [illegible] కన్నా [illegible] ఎక్కువగా ఉంది. [illegible] వారంతా [illegible] [illegible] కావ్యంతో [illegible] వాడి [illegible] చేసిన [illegible] ఉంది [illegible].

[illegible] ముక్కలు [illegible] మీద చెదిరి[illegible]న్నాయి [illegible]

ఆ అమ్మాయి [illegible]

[illegible]

[illegible] తెలిసింది [illegible]. నా [illegible] తెలివిన [illegible] కనిపించింది [illegible] వెంకట[illegible].

"ఈమెర్ని ఎదిరించిన పర్యాయం (ట్రాన్సు) అక్కడ పడ్డొస్తున్నది." చెప్పాడ [illegible] వీరాస్వామి.

[illegible] ఒక్కసారి విసురుగా తలఎత్తి చూసిన చూపులో చిందిన నిర్లక్ష్యం వీరాస్వామికి [illegible] గొంతు పెగల నివ్వ లేదు.

ఆ అమ్మాయి [illegible], పాడ్, పెన్ [illegible] వ్రాసి ప్యాడ్ నుంచి కాగితం చింపింది.

"[illegible] అక్కడ[illegible] [illegible] ఉన్నాయని (వ్రాశాం." [illegible] చేతో కాగితం అందిస్తూ, [illegible] చేతో పెన్ను, పాడూ బాగ్‌లో

"లేదు. దీన్ని ఆధారం చేసుకుని ఊళ్ళో కొట్లాటలు రేగకుండా మిమ్మల్నిద్దరినీ కలవటం వరకే నా బాధ్యత. మనస్సుకు కొద్దిగా షాక్ తగిలిందే తప్ప ఆ అమ్మాయి ఆరోగ్యం గురించి ఏమీ ఆదుర్దా పడనక్కర లేదని మా అబ్బాయి చెప్పాడు. మెడికల్ సర్టిఫికేట్ లాటి తరవాతి విషయాలతో నాకు సంబంధం లేదు." చాలా నిక్కచ్చిగా చెప్పి అక్క ణ్ణుంచి వెళ్ళిపోయారు మునసబుగారు.

"డాక్టరమ్మగారికి కబురు పెట్టారా, మునసబుగారూ?" వీరాస్వామి అడిగాడు.

డబ్బుతోబాటు చదువుకూడా ఉండ టం వల్ల మునసబుగారి కుటుంబానికి ఊళ్ళో ఒక గౌరవస్థానం ఉంది. అంతేకాక, మాట కరుకుగా ధ్వనించే మునసబుగారి మనసు మెత్తదనం ఇద్దరికీ తెలుసు. అందువల్లే ఆయన నిర్మొహ మాటపు మాట ఎవరికీ బాధ కలిగించ లేదు.

వీరాస్వామే లేడీడాక్టరు కోసం మనిషిని పంపాడు.

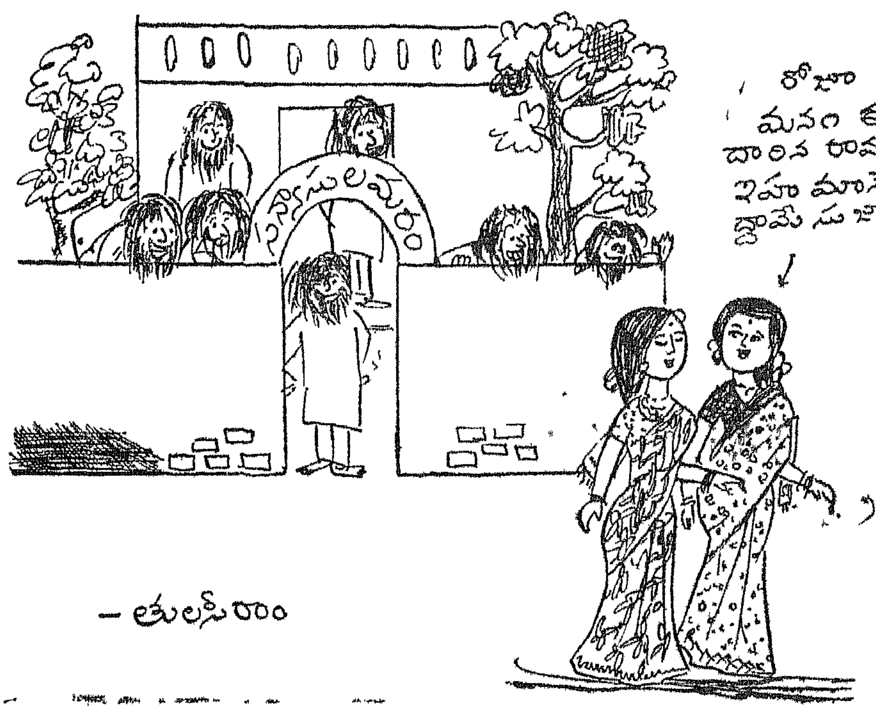

పెట్టి మూత వేస్తూ ఒక్క ముక్కన చెప్పింది.

కాగితాన్ని ఆత్రంగా అందుకున్నాడు వెంకటస్వామి.

అనుకోని సంఘటన కలిగించిన ఆశ్చర్యం నుంచి వాళ్ళు తేరుకునేలోగా తనంతట తనే బాగ్ పట్టుకుని విసవిసా వెళ్ళిపోయింది వసుంధర.

పంచదార తుఫాను వెలిసినట్లుంది వెంకటస్వామికీ, వీరాస్వామికీ. ముంగిస నాలుకను కాటు వేసిన పాముల సంబరం వాళ్ళ ముఖాల్లో తొణికిసలాడింది. ఇద్దరూ ఉత్సాహంగా పోలీసుస్టేషనుకు బయలుదేరారు.

సంగతి తెలిసిన సబ్‌ఇన్‌స్పెక్టరుకు ఇద్దరూ కలిసి రావటం ఆశ్చర్యం కలిగించలేదు.

రెండు వందలు తీసి ఎస్. ఐ. చేతిలో పెట్టాడు వెంకటస్వామి.

ఎస్. ఐ. లెక్కపెట్టుకోలేదు. జేబులో పెట్టుకున్నాడు.

"వెంకటస్వామిగారు మొన్నటి రయుటింగ్ కేసు రిపోర్టు విత్‌డ్రా చేసుకుంటున్నారు." వీరాస్వామి మాటలు మొదలుపెట్టాడు.

"మంచిది."

"లాకప్‌లో ఉన్న నాళ్ళను. . ." నసిగాడు వీరాస్వామి.

"అదెంత పనిగానీ, మీ నాళ్ళను కాస్త జాగ్రత్తగా ఉండమనండి. మా దాకా రాకుండా ఉంటే ఫర్వాలేదు గానీ . . ." కటువుగా ధ్వనించాలని చేసిన ప్రయత్నం స్పష్టంగా ఉంది ఎస్. ఐ. మాటల్లో.

"కాదూ, మరి! ఏదో ఈ సారి కిలా జరిగిపోయింది."

"ఆ క్షణపు తాలూకు ..." అందుకున్నాడు వెంకటస్వామి.

"మనిషినిబట్టి మెలగాలి, వెంకటస్వామిగారూ! ప్రతివాడిమీదా చెయ్యి చేసుకుంటే ఎట్లా? ఆడేదేమో పేకాట. ఎవడికైనా కసి పెంచుతుంది."

"ఔనౌను. నేనూ చీవాట్లేశాను. ఇకమీదట జాగ్రత్తగా ఉంటాడు లెండి."

"ఆ వెంకటేశు విషయం కూడా కాస్త ..." ఇది వీరాస్వామి అభ్యర్థన.

"ఎవడు? వాడా? వాడి విషయంలో నేనేం చెయ్యలేను. వాడు లాకప్‌లో ఉన్న రెండు రోజులే ఊరు కాస్త ప్రశాంతంగా ఉంటుంది. అదే — ఊళ్ళో ఏం జరిగినా మా కొచ్చే మొదటి పేరు వాడిదే నాయె!"

"అమ్మమ్మ! తను రట్టా అంటే నిట్లా? వాడి పెళ్ళాం రోజా మా

> పేదరికంవల్ల మనిషికి అవమానం కలగదు కానీ, దారిద్ర్యంలో బ్రతకడం చాలా ఇబ్బందిగా, బాధగా ఉంటుంది.
>
> —సిడ్నీ స్మిత్

ఇంట్లో కొలువు. తమరు కాకపోతే మా కష్టసుఖా లెవరు గమనిస్తారు?"

"వాళ్ళకి కాస్త గట్టిగా మందలించాలి మీరు." ఎస్. ఐ. గాంభీర్యం మెత్తబడింది.

"తప్పకుండా."

"మరి ... రాత్రి కేసు ..." వెంకటస్వామి అన్నాడు.

"ఎవరూ రిపోర్టు వెయ్యలేదుగా? అది మా రికార్డు కెక్కలేదు."

"చేసినా ఫరవాలేదు. డాక్టర్ సర్టిఫికెట్ తీసుకున్నాం. అవసరమైతే నాకు కబురు పెట్టండి." ఆకాశమంత ఎత్తు ఎదిగిన ట్లనిపించింది వెంకటస్వామికి.

"వస్తాం, మరి!" ఇద్దరూ నమస్కారాలు పెట్టి బయలుదేరారు.

ఏ సంఘటన జరిగినా తమకు అనుకూలంగా మలుచుకోవటం రాజకీయాలలో మొదటి పాఠం. ఆ చదువులో ఉద్దండులైన వా ళ్ళిద్దరినీ చూసిన ఎర్రటి సూర్యుడు తెల్లబోయాడు.

మునసబుగారు ఇచ్చిన టెలిగ్రామ్ అందుకుని విషయం అర్థం కాక గాబరాగా రాత్రి రైలుకు వచ్చాడు ఆ అమ్మాయి తండ్రి. సంగతులన్నీ సాకల్యంగా తెలుసుకున్న తరవాత మరిగిన రక్తంలో ఉడికిన మెదడు నిశ్వాసల ఆవిర్లు కక్కింది.

అశక్తితో మునిగినా కరిగిపోని కసి నిస్సహాయంగా గుండెలో కదులుతుండగా తెల్లారగట్ల రైలుకు కూతురుతో బయలుదేరాడు. మర్యాదకు మరణశిక్ష వేసిన ఆ ఊరి జనం మళ్ళీ గుంపులు కట్టారు.

మ్యూజియంలో ఉన్న నగ్న శిల్పాలకు ఉన్నట్లుండి ప్రాణం వస్తే అవి అనుభవించే ఇబ్బంది లాటి స్థితిలో రైలు ఎక్కారు తండ్రీ కూతుళ్ళు.

తన బతుకును కమ్ముకున్న గబ్బు పొదలాటి ఆ ఊరును ఒక్కసారి చూసింది ఆ అమ్మాయి. వెంటనే తల దించుకుంది. ఆ ఒక్క క్షణంలో ఆ కళ్ళను ఎన్నో జతల కళ్ళు గమనించాయి.

తీర్చిదిద్దిన తెలుగు అక్షరం లాటి గుండ్రటి ముఖంలో ఆ వెడల్పాటి కళ్ళకు ఒక ప్రత్యేకత ఉంది. ఎండమావిలా వెలుస్తున్న ఆ కళ్ళలో ఆందోళన ఉంది. కానీ, దాన్ని మించి ఆ కళ్ళు మంచితనంలా నిర్మలంగా, మంచు ముక్కలా స్వచ్ఛంగా, మహాదాశయంలా విశాలంగా, మాతృ హృదయంలా ఆర్ద్రంగా, మల్లెతావిలా ఆకర్షకంగా ఉన్నాయి. ఒక్కసారి చూస్తే మరిచి పోనివ్వని విశిష్టత ఉంది ఆ కళ్ళలో.

ఎంతో చలాకీగా వచ్చిన రైలు బద్ధకంగా కాళ్ళీడ్చుకుంటూ కదిలింది.

ఆ ఊరికి మళ్ళీ తన మొహం చూపించవలసివచ్చినందుకు సిగ్గుతో ఎర్రబడి ఉదయించాడు కర్మసాక్షి సూర్యుడు.

* * * *

కథ పూర్తిచేసి ఒళ్ళు విరుచుకుంటూ టైము చూసుకున్నాను. అదిరిపోయాను. మూడు గంట లయింది. నాలుగున్నరకు రైలు. మూడున్నరకే టాక్సీని కూడా రమ్మన్నాను. ఇక నిద్ర కృష్ణార్పణమే అనుకుంటుండగానే తలుపు తెరుచుకుని మోహనరావు వచ్చేశాడు. "నువ్వా లేచేశావే! కానీ! మొహం కడుక్కో" అంటూ ఇంట్లోకి దారి తీశాడు.

కాలకృత్యాలు ముగించుకునేసరికి టిఫిను, కాఫీ రెడీగా ఉన్నాయి.

టాక్సీ రాగానే పిలిచినట్లు మోహనరావు భార్య వచ్చింది ఇంట్లోనుంచి. ఆమెకు నిర్లిప్తంగా నమస్కారం చెప్పి టాక్సీ ఎక్కాను.

రైలు మరో నిమిషానికి కదులుతుందనగా సూట్‌కేస్ లోనుంచి కాగితాలు తీసి మోహనరావు చేత పెడుతూ అన్నాను: "మరిచాను — ఇదుగో కథ."

నిజానికి మరిచిపోలేదు. మేము విడిపోయే చివరి క్షణంలో ఇద్దామనే ఇంత సేపూ నా దగ్గ రుంచాను.

"ఎప్పుడు వ్రాశావు? రాత్రి నిద్రపోలేదేంటి కొంపదీసి" అంటూ అందుకున్నాడు మోహనరావు. ఒక్క చిన్న నవ్వు నవ్వాను.

రైలు మా ఇద్దరికీ ఎడం పెంచటం మొదలు పెట్టింది.

ఊరికి చేరుకున్న మూడవ రోజున మోహనరావు దగ్గిర్నుంచి ఉత్తరం వచ్చింది. ఏం వ్రాశాడో చూడాలనే ఆసక్తికన్నా ఆత్రత ఎక్కువగా ఉంది నాలో. కవరు చించాను. పెద్ద ఉత్తరమే వ్రాశాడనుకుంటూ చదవటం మొదలు పెట్టాను.

'కృష్ణా!

'కథ చదివాను. అయితే, ఆ కథకు పూర్వభాగం కొంత నేను వ్రాయదలుచుకున్నాను. మనిద్దరం కలిసి వ్రాయటం అలవాటేగా? చదువు.

* * *

కదులుతున్న రైలులోనుంచి పరుగెత్తుతున్న కొరివి దయ్యంలా కనిపించిన సాయం సూర్యుడు కనుమరు గయ్యాడు. రక్తం మొత్తం ముద్దగట్టి వడమటి పడిపోగా, ప్రకృతి ఒళ్ళు పాలిపోయింది. మృత్యు భీతి పొందిన పాండురోగి ముఖంలా నల్లబడిపోతున్నది ప్రపంచం. రైలుపెట్టెలో దీపాలు వెలగటంతో చుట్టూ మరింత చీకటి పేరుకున్నట్లయింది.

ఆ అమ్మాయి మనస్సులోని ఆలోచనల్లా రైలు కక్కిన పొగ చెదిరిపోతున్నది. తగని ఆలస్యం చేసిన రైలు గుండె దడదడ చక్రాల ధ్వని రూపంలో వినవస్తున్నది.

పెట్టెలో ఎంతమంది మనుష్యులున్నా, ఆ అమ్మాయి ఒంటరితనం అనుభవిస్తున్నది. అనుక్షణం పరధ్యానం లోతుల్లోకి జారిపోతూ సమయం వెన్ను చరవగా ఉలిక్కిపడ్డట్లు మాటిమాటికీ వాచీ చూసుకుంటున్నది. ఆలోచనల ఆటుపోట్లకు గిలగిలలాడుతున్న గుండెను సూచిస్తూ, మునిపళ్ళ మధ్య నలిగిపోతున్న పెదవి వణుకుతున్నది.

ఆ అమ్మాయి బయటి నుంచి పెట్టెలోకి చూపు మళ్ళించింది.

అంతదాకా ఆ అమ్మాయిని గమనిస్తున్న నరసింహులు తల తిప్పుకున్నాడు.

భారంగా కదులుతున్న రైలు సిగ్నలు దగ్గర మళ్ళీ ఆగింది. ముంచుకొచ్చిన నిద్దరలా చీకటి ప్రపంచాన్ని పూర్తిగా ఆక్రమించుకున్నది. అందరూ ఓర్పు నశించిన ముఖాలతో ఆలస్యానికి విసుగు వెళ్ళబుచ్చుతూ ఉండగా — 'ఈ రైలు ఇట్లాగే తెల్లవారేదాకా ఆగిపోతే బాగున్ను' అనుకుంటున్నది ఆ అమ్మాయి.

సిగ్నలు దగ్గరినుంచి బయలుదేరుతూ రైలు కూసిన కూత, లంచం పట్టి ఇచ్చిన జడ్జిమెంటులా దారుణంగా ధ్వనించింది.

బెర్తు మీద పెట్టిన చిన్న సూట్‌కేస్ తీసి చేయి చాస్తూ లేచింది ఆ అమ్మాయి.

"మీ రీ ఊళ్ళో దిగుతున్నారా? ఎవరింటికి వెళ్ళాలి?" నరసింహులు అడిగాడు.

ఆ అమ్మాయి అతనివైపు తిరిగింది. నిద్రపోతున్న మనస్సును తట్టి లేపుతున్నట్లు కనురెప్పలు టపటపా కొట్టుకున్నాయి. స్మితం చిక్కని మనస్సు కదులుతున్న కళ్ళలో ప్రతిబింబిస్తున్నది. ఏ భావమూ సూచించని ఆ కళ్ళలో

ఒక మిలమిల ఉంది. ఒకసారి చూస్తే చూపు త్రిప్పుకోనివ్వని ఆకర్షణ ఉంది.

"వెన్నెలవాడకు ఇప్పుడు బస్సు లుంటాయా?" ఆ అమ్మాయి అడిగింది. అతని మాట చెవి సోకినా మనసుకు పట్టలేదని తెలిపింది ఈ ప్రశ్న.

"ఇప్పు డుండవు. గంటగంటకూ ఉన్నాయి కానీ, చివరి బస్సు ఏడు గంటలకే వెళ్ళిపోతుంది. ఈ రైలు సరిగ్గా టైముకు వస్తే నాలుగ్గంటల బస్సు అందుతుంది."

"అయితే తెల్లారేదాకా బస్సే లేదా?" ఆ అమ్మాయి నోటి నుంచి సగం సగం వెలువడిన ఆ ప్రశ్నలో నిస్పృహ ఉంది. భయం ఉంది. నిరాశ ఉంది. కొంచెం ఆశ ఉంది. తెలిసిన విషయమే అయినా, నిర్ధారణ చేసుకోవటం వలన కలిగిన నిర్వేదం ఉంది.

"లేదు. ఈ ఊళ్ళో మీకెవరూ తెలిసినవాళ్ళు ఉన్నట్టు లేదు. మీకు అభ్యంతరం లేకపోతే మా వాళ్ళ ఇంట్లో ఈ రాత్రికి ఉండిపోవచ్చు."

అరచేతిలో గీసాడు కట్టిన రక్తంలా విశాలమైన కళ్ళలో కళ లేని నల్లగుడ్లు అతని వైపు తిరిగాయి.

అప్పటికే ఇద్దరూ రైలు దిగి, ప్లాట్‌ఫారం దాటి బయటికి వచ్చేశారు. ఆ అమ్మాయి అడక్కుండా అతన్ని అనుసరిస్తున్నది. అతని ప్రశ్నకు తను ఔనన్నదో, కాదన్నదో. ఒప్పుకున్నదో, ఒప్పుకోలేదో ఆ అమ్మాయికే తెలియదు. అతనుమాత్రం ఒక రిక్షావాణ్ణి పిలిచి, ఆ అమ్మాయిని చూపిస్తూ, "వీరమ్మ గారింట్లో దించి, ఈ రాత్రికి ఉంటుం దని చెప్పు" అని వెళ్ళిపోయాడు.

యాంత్రికంగా రిక్షాలో కూర్చుని వెళ్ళింది ఆ అమ్మాయి.

రిక్షా ఆగిన ఇంటి గుమ్మంలోనే మధ్య వయసు దాటిన వీరమ్మ ఉంది. మట్టి రోడ్డుమీద తారు వేసినట్టు ఆమె కట్టుకున్న గుడ్డలు ఆమె ఒంటికి నప్పలేదు. ఆమె వచ్చి రిక్షావాడితో మాట్లాడి ఆ అమ్మాయిని లోపలికి తీసుకువెళ్ళింది.

ఉండి ఉండీ ఒక్కొక్క ఆడపిల్ల మాత్రం కనిపించే ఆ ఇంటి తత్త్వం బోధపడలేదు ఆ అమ్మాయికి. అలా అని, అర్థం చేసుకుందామనే ఉత్సుకత కూడా ఆ అమ్మాయిలో లేదు.

'ఈ ఒక్కపూటా తిన్నగా గడిచిపోతే' ఇదీ ఆ అమ్మాయి మనస్సులో తిష్ట వేసుకున్న ఒకే ఒక్క ఆలోచన.

వేన్నీళ్ళు పెట్టి స్నానం చేయించి, కారియర్‌లో భోజనం తెప్పించి పెట్టింది వీరమ్మ. ఆ వాతావరణం ఉత్సాహకరంగా లేకపోయినా, తను అక్కడి పరిస్థితుల్లో ఇమడలేకపోయినా, ఆ అమ్మాయికి వీరమ్మ అంటే నిర్వచించలేని కృతజ్ఞత కలిగింది. ఆ కృతజ్ఞతలో గౌరవం లేదు; ఇష్టం లేదు. ఆదుకుంటున్నట్టు భావం ఒక్కటే ఉంది.

హింసపుతాని నాలుగు మెతుకులు గతికిన తరవాత పిచ్చా కబుర్లాడుతూ కూర్చుంది వీరమ్మ. అన్య మనస్కంగా వింటూ, అవసరమైనప్పుడు పెదిమలతో సమాధానాలు చెబుతూ ఉంది ఆ అమ్మాయి.

'రైలు సరిగా వచ్చి ఉంటే ఈ పాటికి తను అత్తయ్యా వాళ్ళింట్లో వదినతో కబుర్లు చెప్పుకుంటూ ఉండేది. తెలియని ప్రదేశంలో, పరిచయం లేని వ్యక్తితో, అలవాటులేని వాతావరణంలో ... ఈ ఒక్కపూటా తిన్నగా గడిచిపోతే...' మెదడు దారపు మెలికలో ఇదే ఆలోచన తిరిగి తిరిగి కుమ్ముకుంటున్నది.

తనే జడ వేసి పూలు పెడుతూ, పౌడరు పూసి అలంకరణలో లీనమై చూస్తున్న వీరమ్మ ఆప్యాయత మొహం మొత్తేటట్టు ఉంది. ఆమె చేసే పనులతో సర్దుకుపోలేనందుకు మనసొప్పక, ఎదురు చెప్పటానికి నోరు రాక సతమత మవుతూ తన అసహాయతను నిందించు కుంటున్నది. తన చేతకానితనానికి కారణం కృతజ్ఞతాభావమో, పిరికితనమో తెలి యని అయోమయ స్థితికి అంకితమై పోయింది ఆ అమ్మాయి.

ఆ అమ్మాయికి తన గదిలోనే పక్క ఏర్పాటుచేసి, పడుకోమని చెప్పి వెళ్ళిపోయింది వీరమ్మ.

గంటలను జీర్ణం చేసుకోవలసిన రాత్రి క్షణాలను మింగలేక స్తబ్ధంగా ఉంది. ఆ అమ్మాయి నెమ్మదిగా కలత నిద్రలోకి జారింది.

ఒక రాత్రి వేళ స్పృహకు తెలివి వచ్చి చూడగా మసకలో [illegible] కళ్ళ ముందు కనిపించింది.

కారుమబ్బులాంటి ఆవేశంతో, కటిక చీకటి లాటి కోరికతో పెరిగిన నరసింహులుకు — తన చేతుల్లో చిక్కిన శరీరం బొమ్మలా కదలిపోయేటప్పటికి, వెన్నులో చలి పుట్టినట్లయింది. తెలియని ఆందోళన ఆవరించింది.

ఒక్కసారి ముఖంలోని రక్తమంతా నీళ్ళుగా మారి బయటికి వచ్చినట్టు ఆ అమ్మాయి ముఖం పాలిపోయి నుదుటి మీద చెమట బొట్లు ఏర్పడ్డాయి. అసహ్యం బుసలు కొడుతున్నట్టు శ్వాస నోటిలోనుంచి త్వరత్వరగా వస్తున్నది. బ్లాటింగ్ పేపర్ మీద పడ్డ సిరా బొట్లలా విశాలమైన కళ్ళలో నల్లగుడ్లు నిర్జీవంగా, నిశ్చలంగా శూన్యంలోకి

డబ్బు ఉన్నప్పుడే పొదుపు నేర్చుకుంటే, దారిద్ర్యం మీ దరిదాపులకు రాదు.

—జిమ్మర్‌మన్

తనలేమిని గుర్తించినవాడు దాని కోరలు పీకివేయగలడు కానీ, దారిద్ర్యం అనుభవిస్తూ, గర్వం ప్రదర్శించే వ్యక్తి ఎప్పటికీ దరిద్రుడే.

—ఎల్. ఇ. లండన్

ధర్మసూత్రాలను వర్ణించి బోధించేవానికీ, వాటిని ఆచరించేవారికి మధ్య తేడా హస్తిమశకాల కున్నంత.

—కన్‌ఫ్యూజియస్

చూస్తున్నాయి. ఇంద్రనీలాలు పొదిగిన బంగారం పిచ్చుకల్లా ఒకప్పుడు కనిపించిన కళ్ళు బురద బొట్లు పడ్డ మురుగు ముద్దల్లా కనిపిస్తున్నాయి.

రూపుకట్టిన కక్షలా తను ఎదుటి పార్టీ నరసింహులు ముందు నిలిచింది. సమితికి పెద్దపీట, ఎమ్. ఎల్. ఎ.కి చిన్నపీట ఆ ఊరు. తారురోడ్డుకీ, గతుకులకీ ఉన్నంత సంబంధం ఉంది ఆ ఊరికీ, రాజకీయాలకీ. ఆ ఊళ్ళో రెండు పెద్ద చెరువులూ, రెండు పెద్ద పార్టీలూ ఉన్నాయి. 'ఈ సంఘటనను ఎదుటి పార్టీ వాళ్ళు ఎంతగానైనా ఉపయోగించుకో గలరు.' ఈ ఆలోచన రావటం తోటే నరసింహులు వీరమ్మను పిలిచి ఆమె చేతుల్లో అయిదొందలు పెట్టి ఆ అమ్మాయిని మునసబుగారింటికి చేర్చమన్నాడు.

ఆ రెండు పార్టీలకు — దాయాదుల రెండు వాటాల మధ్య ఉన్న ఉమ్మడి గోడ లాటి వారు మునసబుగారు. ఆయనతో ఇద్దరికీ అవసరం. ఆయన ఉండటం ఊరి వాళ్ళకు ఉపయోగం. మునసబుగారి కొడుకు డాక్టరు కావటం వల్ల వైద్య సదుపాయానికి లోటు ఉండదు.

మురుగుగుంటలో రాయి వేసినట్టు ఆ ఊళ్ళో జరిగిన ఆ సంఘటన తెల్లవారక ముందే ఊరంతా గుప్పుమంది.

ప్రొద్దుటే పనిమనిషి మోసుకొచ్చిన ఆ వార్త వినటంతో డాక్టర్ వసుంధర అప్రయత్నంగా తన జీవితపు గతాన్ని తవ్వుకుని జ్ఞాపకాలలో కూరుకుపోయింది. ఒక్క క్షణంలో ఇరవయ్యేళ్ళు వెనక్కు ప్రయాణం చేసిన ఆమె ఆ అమ్మాయితో ఏకంగా ఐక్యం పొందింది. ఆవేశంతో ఆమె హృదయంలో అగ్ని జ్వాలలు రేగాయి. నరాలను నమిలేసే కసి కలిగింది.

మునసబుగారి, ఇంటికి చేరడంవల్ల వైద్యానికి ఏం లోటు లేకపోయినా, మెడికల్ సర్టిఫికేట్ కోసం ఆ కేసు తన దగ్గరికి రాక తప్పదు. తన సర్టిఫికేటుకు విలువ ఉంది.' వసుంధర మనస్సు ఉత్తేజం పొంది కర్తవ్యాన్ని రూపొం దించుకుంటున్నది. 'న్యాయానికి నిలబడి అన్యాయాన్ని ఎదుర్కొనే అధికారం తనకు ఉంది. ప్రపంచం మొత్తంలో ధర్మం నిలబెట్టే శక్తి తనకు లేక పోవచ్చుగాని, తన పరిధిలో తాను అధర్మంతో పోట్లాడగలదు. స్త్రీగా అది తన కనీస ధర్మం.'

ఆలోచిస్తున్న వసుంధర దృష్టి టేబుల్ మీద నీరెండలో మెరుస్తున్న నేమ్ ప్లేట్ మీద అనుకోకుండా పడింది. దాని మీద ఆమె పేరు ముద్దుగా చెక్కి ఉంది. 'డాక్టర్ కుమారి పి. వసుంధర.'

దానిలో 'కుమారి' అనే పదం ఆమె గుండెలో గునపాలు గుచ్చింది. ఆమెను ఆ స్థితిలో విడిచిన సంఘటన మరొక్క సారి మనసులో మెదిలింది. నిస్పృహ ఆవహించింది. నిశ్చయం నీరుగారి కళ్ళను ఆశ్రయించింది. అసహాయత అసహ్యాన్ని అణచివేసింది. అశక్తత కసిని కప్పేసింది. అధర్మాన్ని ప్రతిఘటించి తాను ఏం సాధించగలదు, స్త్రీకి ఏ రూపంలో సహాయం అందించగలదో ఆమెకు అర్థమైంది. 'కుమారి' అనే బిరుదు మరో స్త్రీకి కూడా జీవితాంతం నిలిచేలా చేయగలదు! ఆ అమ్మాయి బతుకును నిస్సారంచేసే నేరం లేని శిక్ష వేయగలదు.

తాను మెడికల్ సర్టిఫికేట్‌లో ఏం వ్రాయాలో వసుంధర నిర్ణయించుకుంది.

* * *

'చదివావుగా? ఇక్కడి నుంచి నీవు వ్రాసిన కథాభాగం మొదలవుతుంది. అయితే నీకూ, నీ పాత్ర 'ఆ అమ్మాయి' కీ కూడా తెలియని నిజం ఒకటుంది. లేడీ డాక్టరుకు ఒక మేనల్లుడున్నాడు. అతని పేరు మోహనరావు! అందుకే ఈ కథ అప్పుకాదు. కలకాలం మనిద్దరి మధ్యనే! ఉండిపోతుంది.

—మోహనరావు.'

'ఆమాత్రం అర్హత లేని మనిషిలో రచయిత ఎలా ఇమిడి ఉన్నాడా?' అనేది ఈ నాటికీ సమాధానం లేని సమస్యగానే నాలో ఉండిపోయింది. అయితే, ఇప్పుడు ఆ ప్రశ్నకు లక్ష్యమైన వ్యక్తి మోహనరావు కాదు—నేనే. ★